

דאורבני(12) .

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, המשכיר בית חדר לחבירו בתוך בירה גדולה בית גדול שיש בו הרבה חדרים, הרי, מזכויות השוכר, להיות משתמש בכתליה, להשתמש בצד החיצוני של קירות החדר שהושכר לו, להניח את חפציו בחורים שיש בכותל, ולתלות את חפציו בזיזיה בזיזים התלויים בכותל, וכן יכול להשתמש בקירות הבית החיצוניים גם שלא כנגד החדר שהושכר לו, עד מרחק ארבע אמות מהחדר שהושכר לו.

ואם החדר שהושכר לו הוא בקומה האחרונה, יכול להשתמש בעובי הכותל להניח חפצים מעל קירות החדר, במקום שנהגו(13) להניח חפצים מעל הכותל.

אבל בתרבין(14) אפדני לא — אין השוכר יכול להניח חפציו בכתלי הגינה שעושים מול טרקלין הבית, אף אם גינה זו נמצאת בתוך ד' אמות לחדרו,(15) משום שאינו עשוי להכנס כלל לגינה זו, כי גינה זו עשויה ליושבי הטרקלין.(16)

דין זה אמר רב נחמן בשם רבה בר אבוח כמבואר לעיל.

ורב נחמן ידידה עצמו אמר, יכול השוכר להניח את חפציו אפילו בתרבין אפדני בגינה העשויה מול הטרקלין(17) —

אבל ברחבה שאחורי הבתים, לא. אין השוכר יכול להניח שם את חפציו, כי אין הרחבה מושכרת לו להשתמש בה.

ורבא אמר, יכול השוכר להשתמש אפילו ברחבה שאחורי הבתים.

אמר רבינא, האי כשורא דמטללתא המניח קורות על גבי כותל חבירו כדי להצל את הקרקע שתחת הקורות, עד תלתין יומין אם היו שם הקורות פחות משלושים יום לא הוי חזקה, ואין יכול לטעון בעל הקורות לבעל הכותל, בזה שלא מחית סימן הוא שקניתי ממך עבור זכות זו עד עולם, כי אין דרך בני אדם למחות במי שמשמש בכתלם פחות משלושים יום. אבל לבתר תלתין יומין אחר שעברו שלושים יום ולא מחה בו בעל הכותל, הוי חזקה(18), מכך שלא מיחה יש

15. דאם לא כן בלאו הכי אין לו זכות להכנס לשם.

16. על פי רש"י ורבינו גרשום.

17. וביאור מחלוקתם כתב הר"י מיגאש, דבמקום שנהגו שהשוכרים משתמשים בתרבין אפדני, לכולי עלמא יכול להשתמש שם, לפי שעל דעת כן שכר את החדר. ונחלקו במקום שאין מנהג ידוע, מהי דעת רוב בני האדם, האם דעתם להשכיר גם את התרבין אפדני או לא.

18. על פי רש"י. ולפי פירושו מוכח מכאן דאין

12. ועיין לעיל שהבאנו דנחלקו ראשונים אם בצריפי דאורבני הנזק רב יותר מאשר גג רגיל.

13. רבינו יונה והר"ן פירשו דכוונת הגמרא, במקום שנהגו בעלי הבתים להניח חפציהם מעל הכותל, אבל אין הכוונה במקום שנהגו השוכרים להניח את חפציהם על הכותל, דאם כן פשיטא שיכול להניח את חפציו על הכותל, כי אם זהו מנהג השוכרים, הרי על דעת כן שכר את הכותל.

14. השיטה מקובצת הביא, דלכך קוראים לזה 'תרבין אפדני' לפי שמרביצין אותו תמיד במים.

שעבר חג הסוכות והלה לא הוריד את קורותיו, היה עליו למחות בו מיד, ואם לא מחה בו מיד, שוב אינו יכול למחות בו לעולם.⁽¹⁹⁾

וכל זה דווקא אם הניח את הסכך כדרך שרגילים להניחו. ואי הבריה, אבל אם חיבר את הסכך בטינא בטיט, בזה גילה דעתו שאינו מתכוין להסיר את הסכך לאחר שבעה ימים, ועל בעל הבית למחות בו מיד, ואם לא מיחה בו לאלתר מיד הרי חזקה, ושוב אינו יכול למחות בו לעולם:

לתלות שמכר לו בעל הכותל זכות להניח את קורותיו על הכותל או שנתן לו זכות זו במתנה, ולכן שוב אין יכול בעל הכותל למחות בו.

ואי סוכה המצוה היא, אם הניח סכך על כותל חבירו למצוות סוכה, עד שבעה יומין לא הוי חזקה, ויכול חבירו למחות בו, שהרי יודע חבירו שאחרי סוכות יוריד את הסכך ולכן לא מחה בו.

אבל אם השאיר את הסכך בתר אחר שבעה יומין, הוי חזקה מיד, דכיון שראה חבירו

צריך שלש שנים ועוד שלושים יום. וכן להלן גבי סוכה צריך שלש שנים ועוד שבעה ימים. ולפי זה גם השיטות הסוברים שחזקת תשמישין צריכה שלש שנים, יכולים לפרש שהסוגיה עוסקת בענין חזקת תשמישין, וכוונת הגמרא כדברי בעל המאור.

והרמב"ן במלחמות ה', הקשה על דברי בעל המאור, ועי"ש שכתב דלא משמע כן מדברי הגמרא.

19. והראשונים ביארו בכמה אופנים, מדוע במקום מצוה לא נתנו שיעור של שלושים יום כמו שלא במקום מצוה. הרשב"ם פירש [בהגה"ה בתוך דברי רש"י], דהיה דרכם לבנות סוכה שנה אחת, ולהשאיר במשך כל השנה עבור החג הבא, ולכן מיד כשראה שהלה אינו מפרק את סוכתו, היה עליו להבין שכוונתו להניח סוכה זו עבור השנה הבאה, ולכן מיד היה עליו למחות בו, ואם לא מחה בו סימן שהלה שילם לו עבור זכות זו, ושוב אינו יכול למחות בו לעולם. מה שאין כן כשלא עשה סוכה זו למצוה, הרי כל שלושים יום אין דרך בני אדם להקפיד, משום שהם מניחים הוא שהלה יפרק את סוכתו בתוך שלושים יום.

צריך שלש שנים לחזקת תשמישין אלא לאלתר היא חזקה, וכמו שהבאנו לעיל שיטות הראשונים בזה. (אלא דכיון שדרך בני אדם למחול על שימוש של שלושים יום לכן החזקה אינה אלא לאחר שלושים יום ולא מיד, ולהלן מבואר בגמרא שאם חיבר את הקורות בטיט ולא מחה בו בעל הכותל, הרי מייד יש לו חזקה, ואין צריך שלש שנים בזה).

ושאר ראשונים הסוברים שגם בחזקת תשמישין צריך ג' שנים כמו שהבאנו שם, הם יפרשו את הסוגיה כאן כמו שפירש רבינו תם שהביאו כאן התוס', ולשיטתו סוגיה זו מוסבת על מה ששינונו במשנה, דאם סמך שמעון כותל מול כותל ראובן חייב להשתתף עמו בהוצאות הגובה. ואין נאמן שמעון לומר שכבר שילם לראובן את חלקו בשעת הבנייה. ועל זה אמרו כאן דאם הניח שמעון קורות על גבי כותל ראובן למעלה משלושים יום, ולא מיחה בו ראובן, הרי זה ראייה ששמעון שילם לראובן את חלקו בכותל. ולעולם אין מדובר כאן כלל בחזקת תשמישין.

פירוש נוסף בסוגיה פירש בעל המאור, ולשיטתו הסוגיה אכן עוסקת בחזקת תשמישין כמו שפירש רש"י, וכוונת הגמרא היא, דצריך

אחד מהם עושה את חצי המחיצה כנגד המקום שכנגדו לא עשה חבירו מחיצה שעל ידי כן תהיה מחיצה שלימה ביניהם, וכל אחד מהם **מעדיף**, מאריך את המחיצה מעט מעבר לחצי גגו, כדי שלא יעמוד בקצה המחיצה ויראה באלכסון⁽²¹⁾ לתוך גג חבירו⁽²²⁾.

אמר אביי: שני בתים בשני צדי רשות הרבים והאחד רואה לתוך גגו של חבירו, הרי שניהם חייבים להעמיד מחיצה על הגג כדי שלא יזיקו אחד את חבירו בהיזק ראייה. (20) **ולכן זה עושה מעקה לחצי מאורך גגו, וזה עושה מעקה לחצי מאורך גגו, ועושים את המחיצה זה שלא כנגד זה. כל**

יראה בהדיא לגגו של חבירו. ודייק מכך הנימוקי יוסף [לקמן דף לב א מדפי הרי"ף] דאף אחר ההעדפה עדיין אפשר לראות בדוחק באלכסון לתוך גג חבירו, אלא שעל ידי כן כבר לא רואים בהדיא מנג אחד לשני. ובאמת הראב"ד [בשיטה מקובצת] הקשה דבשעה שיעמוד אחד חוץ למחיצתו עדיין יוכל לראות לתוך גג חבירו, ותירץ דכיון שאינו יכול לראות אלא על ידי עקימת הראש בשעה שעומד על שפת גגו, מתיירא שמא יפול, ולא ידחוק עצמו להביט לתוך גג חבירו.

אבל השיטה מקובצת הביא בשם 'הרב אב ב"ד, שחולק על רש"י והראב"ד, ולדעתו צריך כל אחד להעדיף את מחיצתו עד שלא יוכל האחד לראות לגג חבירו כלל, וכתב שם דכן הסכים הרמב"ם.

הרשב"א [לקמן דף ס א] פירש בדרך אחרת, ודעתו כדעת רש"י דאף אחר המחיצה וההעדפה עדיין יכול לראות האחד בשל חבירו, אלא שאף על פי כן די בזה, דכיון שלא עושים בגג שימוש קבוע, אלא מידי פעם בפעם, אם כן יכול כל אחד לעשות את אותו תשמיש במקום בגג שאין חבירו יכול לראות שם כלל.

והנה, במרדכי הביא שיטת ראב"ן, הסובר שגם בשני חצירות, אם יש מקום בחצר שבו אין רואים אחד את השני, שוב אין יכול האחד לתבוע את חבירו להעמיד מחיצה, משום שיכול לעשות את תשמישיו הצנועים במקום שבו אין רואים אחד את השני. והקשה עליו המרדכי

אבל ביד רמה ובראב"ד פירשו, דבאמת אין חילוק בין סוכה של מצוה לסוכה שאינה של מצוה. וכוננת הגמרא שאם סמך קורות על כותל חבירו, ובסוף שלושים יום חל חג הסוכות, הרי אין חזקתו חזקה אלא לאחר חג הסוכות, ואף שעברו שלושים יום. כי יש לתלות דהסיבה שבעל הבית לא מיחה, היא משום שהגיע חג הסוכות והתיר לו בעל הבית לעשות שם סוכתו. אך אין מכאן ראייה שמכר לו זכות זו לעולם. וכן כתב להלכה בהגהות אשר"י, דיש אומרים שאם חל סוכות בסוף שלושים יום אין חזקתו חזקה אלא לאחר שלושים יום ושבעה ימי החג.

20. הקשו התוס', דהרי לקמן בסוגיא מבואר, שהיזק ראייה אינו אלא מחצר לחצר, אבל בין גג לגג אין היזק ראייה משום שאין משתמשים תדיר בגג, ויכול להזהר בשעה שמשתמש שלא יראהו חבירו. ותירצו התוס' דלכן דייק אביי לומר 'בשני צדי רשות הרבים' דכיון שיש מרחק בין בית לחבירו שוב אין האחד יכול להזהר שלא יראהו חבירו כי אין האחד מרגיש בחבירו.

הראשונים תירצו באופן אחר, דמה שאמרו להלן שאין בעל הגג ניוזק מהיזק ראייה, הוא רק בגג שאינו ראוי לתשמיש כגון גג משופע, ואילו כאן מדובר בגג הראוי לשימוש. אלא שהרשב"א הקשה על זה דלא משמע בגמרא שמדובר בשני סוגי גגות, ועיי"ש עוד שהאריך להקשות. ולכן פירש כדברי התוס'.

21. על פי רש"י, והנה רש"י כתב 'ומתוך כך לא

אתה להעמיד מחיצה כדי שאוכל להשתמש בגג בלילה כאשר בני רשות הרבים אינם רואים לתוך גג. (24)

אי נמי, טענה נוספת שמחמתה חייב להעמיד מחיצה, ואף שעל חבריו להצטנע מהעוברים ברשות הרבים, משום שטוען לו, **הרבים כי קאימנא**, בשעה שאני עומד, חזו לי הם רואים אותי, אבל **כי יתיבנא** בשעה שאני יושב **לא חזו לי**, ואילו **אתה, חזית לי בין כי קאימנא** בשעה שאני עומד, **ובין כי יתיבנא** בשעה שאני יושב, ולכן חייב אתה להעמיד מחיצה כדי שלא תראה לתוך גג בשעה שאני יושב, שבאופן זה איני צריך להצטנע ברשות הרבים

ועוד יכול לטעון —

אף שהרבים גם רואים לתוך גג, מכל מקום רק **כי מעיינו** בשעה שהם מתבוננים היטב

ומקשינן: **מאי איריא**, מדוע אמר אביי דין זה דוקא על שני בתים העומדים ברשות הרבים, והלא **אפילו** בשני בתים ברשות היחיד **נמי** חייבים להעמיד מחיצה ביניהם.

ומשינן: אביי אמר את דינו על שני בתים ברשות הרבים משום **דאיצטריכא** ליה לחדש בזה חידוש מיוחד. כי **מהו דתימא** שאין חיוב לבנות מחיצה בין שני בתים ברשות הרבים, משום **דנימא** ליה, יכול לטעון האחד לחבירו, הלא גם אם אעשה מחיצה לא תוכל להשתמש תשמישים צנועים בחצר, שהרי **סוף סוף הא בעית אתה צריך לאצטנועי מבני רשות הרבים** (23), ועל זה **קא משמע לן** אביי, שאף על פי כן חייב לעשות מחיצה, משום **דאמר ליה**, אף על פי שעלי להצטנע מבני רשות הרבים, מכל מקום העוברים ברשות הרבים רק **ביממא חזו לי**, אבל **בליליא לא חזו לי**, ואילו **אתה, בין ביממא בין בליליא חזית לי**. ולכן חייב

משום דרב גובריה של שמואל.

23. בחידושי רבי ראובן סימן ב' הוכיח מכאן, דיסוד הדין של מחיצה, אין זה משום שגורם בראייתו צער לחבירו, דאם כן מה איכפת לן שגם בני רשות הרבים מצערים אותו, סוף סוף עליו למנוע את הצער שהוא מצער אותו. אלא בהכרח שגדר דין מחיצה הוא מחמת ההיזק שגורם בכך שמסתכל, שעל ידי זה מונע מבעל הבית להשתמש שימושים צנועים בחצירו, ולכן אם גם ללא הסתכלותו קיים היזק זה מחמת בני רשות הרבים, שוב אין טעם שיעשה הוא מחיצה.

24. הרמב"ם [הלכות שכנים, פרק ה' הלכה ו'] פסק, שמותר לפתוח חלון מול חלון חברו

מסוגייתינו דמבואר שחייב כל אחד להעדיף את המחיצה כדי שלא יראה בשל חברו, ולדברי הראב"ן קשה מדוע עליו להעדיף, והלא די במחיצה ללא העדפה כדי שלא יוכל חברו לראות בחלק מגגו. ועי"ש שהקשה עוד.

22. לעיל בדף ב, הביאה הגמרא מחלוקת אם היזק ראייה נחשב להיזק או לא. והקשו הרמב"ן והרשב"א שם מדוע לא הקשו מדברי אביי כאן, דמוכח מדבריו שהיזק ראייה נחשב להיזק. ותירצו שכאן מדובר בגג מקורה שעדיף מחצר ודינו כבית, ובבית לכולי עלמא היזק ראייה שמהי היזק. עוד תירצו, דאין להקשות מדברי אביי שהיה אמורא על מי שסובר היזק ראייה לאו שמהי היזק, ואף שהקשו עליו שם מדברי שמואל שגם הוא היה אמורא, אין זה אלא

ומשנינן: מה שחידש אביי שכל אחד עושה בגגו חצי מחיצה, לא צריכא אלא למקרה דקרים חד מנייהו, שאחד מהם הקדים ללא שנמלך עם חבירו ועבד דידיה⁽²⁶⁾ ועשה חצי מחיצה על גגו.

מהו דתימא שבאופן זה נימא ליה אידך, יכול לטעון אותו שלא עשה מחיצה לאותו שעשה, אילו היית בא להמלך עימי קודם שעשית מחיצה, הייתי אומר שאני אעשה את כל המחיצה על גגי ואתה תשלם לי מחצית מההוצאות. וכיון שלא באת להימלך עימי, מעתה איני חפץ לבנות חצי מחיצה על גגי, כי טורח הוא עבורי לחזר אחר פועלים לעבודה מועטת של חצי מחיצה⁽²⁷⁾, ולכן שקול ארזינקא טול מחצית מההוצאות

או חזו לי, אבל כי לא מעיינו כשהולכים בדרך הילוכם ולא מעיינים סביבותם לא חזו לי. ואילו אתה שאתה עובר בגגך ולא מעיין סביבותיך ממילא נמי חזית לי גם בראיה אגבית אתה רואה אותי, ולכן היזקך מרובה מהזק בני רשות הרבים, ועליך להעמיד מחיצה למנוע ממני הזקן זה.

אמר מר, אביי אמר לעיל, שני בתים בשני צידי רשות הרבים, זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה, ומעדיף⁽²⁵⁾.

ומקשינן: פשיטא?! הלא דבר פשוט הוא שכל אחד מהם צריך לעשות חצי מחיצה, וכי תעלה על דעתך שאחד מהם יחוייב לעשות את כל המחיצה.

אמות, ואין כל כך הזק מבני רשות הרבים, ושם מדובר בחלון ופתח הנמוכים מד' אמות, שהזק בני רשות הרבים רב, ואז אינו חייב לעשות מחיצה.

25. כתב הרמב"ן, דאין לגרוס כאן 'ומעדיף', שהרי קושיית הגמרא 'פשיטא' אין זה אלא על הרישא, ולא על הדין שמעדיף. וכתב הרמב"ן דלפי הגירסה שלפנינו, יש לפרש בדוחק דקושיית הגמרא היא פשיטא שכל אחד מהם צריך להעדיף, ועל זה תירצה הגמרא דאם קדם אחד ובנה חצי כותל והעדיף וחבירו בנה חצי כותל אך לא העדיף, הוה אמינא שיכול לומר לחבירו קח הוצאותיך ובנה לך כך את כל ההעדפה. אבל הרמב"ן דחה פירוש זה, עי"ש.

26. על פי גירסת הב"ח.

27. על פי הרשב"ם בהגהת תוס' בדברי רש"י כאן.

כשרשות הרבים מפסיקה ביניהם, משום שאומר לחבירו, אין אני אלא כעוד אחד מבני רשות הרבים ואיני מוסיף לך הזקן בזה. וזה על פי הסוגי' לקמן ס א. ואף על גב דכאן מבואר שגם כשרשות הרבים מפסיקה ביניהם חייב לעשות מחיצה מהטעמים המפורטים כאן, כתב האור שמח [בפרק ג' הלכה ה'] שהרמב"ם מפרש את סוגייתנו, בשני בתים הסמוכים זה לזה ורשות הרבים עוברת תחתיהם וכדומה, שבאופן זה אין הזקן הרבים תדיר כל כך, אבל באופן שרשות הרבים עוברת בין שני הבתים אזי יכול לפתוח חלון כמו שכתב הרמב"ם וכמבואר לקמן.

ועי' בב"ח שציין לסוגי' לקמן ס א, דלכאורה היא סותרת לסוגייתנו, כי שם מבואר שמותר לפתוח פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון ברשות הרבים, דיכול לטעון שאינו מזיק בכך דסוף סוף הרי צריך אתה להצטנע מבני רשות הרבים, וצ"ע דבסוגייתנו מבואר דאף על פי כן צריך לעשות מחיצה. ובאמת דהרשב"א בתוך דבריו תירץ קושיה זו, דכאן מדובר כשהגג גבוה ארבע

אמר רב נחמן אמר שמואל, גג הכמור⁽²⁹⁾ לחצר חבירו, ובעל הגג רואה לתוך החצר, עושה בעל הגג לגגו מעקה גבוה ד' אמות כדי שלא יזיק בהיזק ראייה את החצר. [אבל בעל החצר אינו חייב להשתתף במחיצה, משום שאין בעל הגג ניזוק בהיזק ראייה, כמבואר להלן, ועי' הערה⁽³⁰⁾], אבל בין גג לגג שני גגות סמוכים, לא אין חייבים בעלי הגגות לעשות מחיצה ביניהם, משום שאין היזק ראייה לגג, כיון שאין דרך להשתמש

ועבדיה את כוליה והשלם על גגך את כל המחיצה — קא משמע לך, שאינו יכול לטעון כן. משום דאמר ליה אותו שעשה מחיצה לאותו שלא עשה, את מאי טעמא לא עבדת, מדוע אינך חפץ לעשות מחיצה, הלא משום המיתרע אשיתך, שלא תתקלקל חומת הבנין מכובד המחיצה, ואם כן, אנא נמו, גם אני חושש שאם אשלים את המחיצה על גגי מיתרע לי אשיתאי, יתקלקל הבנין מכובד המחיצה⁽²⁸⁾.

שאם אחד בנה בתוך השטח שלו מחיצה מאבני גויל וגזית, אינו יכול לכפות את חבירו להשתתף עמו בהוצאות, משום דיכול חבירו לטעון שאינו רוצה לקנות כותל שאינו בנוי ברשותו. ואם כן, כיצד יכול לכפות את חבירו שישלם לו מחצית מהוצאות הכותל שבנה ברשותו, והלא חבירו יכול לטעון שאינו חפץ לשלם עבור כותל שאינו נמצא ברשותו. ותירץ הנתיבות המשפט, דדברי הרא"ה לא נאמרו במקום שיש ריוח מכך שאחד בונה את הכותל ברשותו. ומשום כך כאן, כיון שעל ידי זה שבנה האחד את הכותל ברשותו, הריוחו שניהם על ידי זה את ההעדפה כמו שביארנו לעיל, לכן יכול האחד לכופ את חבירו לבנות את הכותל כולו ברשות אחד מהם.

28. הקשה רבינו יונה מדוע אינו טוען שאינו חפץ לעשות את כל המחיצה כדי שלא יתמעט המקום בגגו, ותירץ דבלאו הכי עליו להניח שם מעקה משום מצוות מעקה.

29. עיין בהערה הבאה.

30. בפשטות מדובר שהגג גבוה מן החצר, ולפי זה בעל החצר כלל לא מזיק לבעל הגג. אבל רבינו גרשום כאן [ולעיל ב ב] פירש, שגובה הגג

אבל התוס' פירשו באופן אחר, דטוען לו, אילו היית בא להימלך עימי קודם שבנית, הייתי אומר לך שאחד מאיתנו יבנה את כל המחיצה על גגו, והשני ישלם לו דמי ההוצאה, ובזה נרויח, שהרי כשכל אחד עושה חצי מחיצה עליו להעדיף קצת יותר מחצי כמבואר לעיל, ואילו כאשר רק אחד עושה את המחיצה וחבירו משתתף עמו בממון הרי יש כאן ריוח של אותה העדפה שהיה על כל אחד להעדיף אילו היה עושה רק חצי מחיצה, [והרא"ש הוסיף דעל ידי כן ריוחו שהיזק הראיה ימנע לגמרי, ולא יוכלו לראות אחד את חבירו אף באלכסון], קא משמע לך דכיון שהקדים האחד ועשה, שוב חייב חבירו לעשות החצי השני על גגו הוא.

וכדברי התוס' נפסק בשולחן ערוך סימן קנ"ט סעיף ג', דקודם שבנה אחד מהם מחיצה, יכול האחד לכופ את חבירו ולומר לו בנה אתה את כל הכותל ברשותך ואני אשלם לך חצי מהוצאותיך, ואם אינך חפץ לבנות את כל הכותל ברשותך אבנה אני את כל הכותל ברשותי ואתה תשלם לי חצי מהוצאותי.

והקשה הנתיבות המשפט [סימן ק"ס ס"ק א'] איך יכול האחד לכופ את חבירו להשתתף בהוצאות הכותל שבונה ברשותו, והלא הרא"ה חידש [מובא בנימוקי יוסף בתחילת הפרק],

בגג בתדירות, וכשמשתמש לעיתים יכול להזהר שלא להנזק מחבירו.

דין זה אמר רב נחמן בשם שמואל, **ורב נחמן דיריה עצמו אמר**, אף על פי שאינו זקוק לבנות בין גג לגג מחיצת ארבע אמות, **אבל זקוק למחיצת עשרה טפחים!**

ודנה הגמרא: **למאי?** מדוע צריך לעשות מחיצת עשרה טפחים, **אי** סבר רב נחמן שגם בין גג לגג יש היזק ראייה ולכן צריך לעשות מחיצה, הלא **לחזק ראייה ארבע אמות בעינן**.

ואי מטרת המחיצה לסמן את הגבול ביניהם **לנתפס עליו כגנב** שאם אחד מהם יכנס מעבר למחיצה ידע חבירו שמטרתו היא גניבה, הלא לזה **במסיפס** ניתדות עצים נמוכים הקבועים בארץ⁽³¹⁾ **בעלמא סניא** די במחיצה זו כדי לסמן את הגבול. **ואי** מטרת המחיצה **לגדירים וטלאים** שלא יעברו מגג לגג, הלא לזה **בכדי שלא יזדקר בבת ראש**

סני די במחיצה נמוכה כדי שלא יוכלו הבהמות לעבור בדרך הילכום.

ומבאר הגמרא: **לעולם** מטרת המחיצה היא כדי לסמן את הגבול ביניהם, **לנתפס עליו כגנב** כדי לדעת שהנכנס מעבר למחיצה מטרתו היא גניבה⁽³²⁾, אך אין מספיק לזה מחיצת מסיפס כמו שהקשו לעיל, כי **במסיפס מצי משתמיט ליה**, יכול הנכנס להשתמט ולומר שאינו גנב, משום **דאמר, ממצוריה קממצירנא**⁽³³⁾ בעוד שהייתי פושט את עצמותי, נפל חפץ מידי לגגך והלכתי לנטלו, אך לא נתכוונתי לגניבה. אבל **במחיצת עשרה לא מצי משתמיט ליה**.

מיתבי קושיה על רב נחמן שאמר צריך לעשות מחיצת עשרה טפחים בין גג לגג.

שהרי שנינו בבביתא: **אם** היה קרקע **חצרו** גבוהה **למעלה מנגו של חבירו**, אין נזקקין לו אין חייב בעל החצר לעשות מחיצה, משום דאין בעל החצר מזיק לבעל הגג כמו

והחצר שוים, ואף על פי כן אין צריך בעל החצר להשתתף במחיצה, משום שאין היזק ראייה בגג כדלקמן.

31. על פי רש"י לעיל ב ב ד"ה וטעמא. אבל התוס' שם פירשו דמסיפס הוא קיר מלא חלונות שאינו מגן מהיזק ראייה, ועוד פירשו שם דמסיפס הוא קיר נמוך מעשרה טפחים.

32. האחרונים הקשו, מחמת איזה דין חייב לעשות מחיצה שלא יתפס עליו כגנב. ופירש האבן האזול [הלכות שכנים, פרק ב' הלכה ט"ז], דאם אינו מעמיד מחיצה זו הרי הוא מזיק את חבירו שחושש להניח דברים בגג מחשש שהלה יגנבם. אבל בשיעורי הגאון רבי שמואל

רוזובסקי ביאר, שהוא דין מהלכות שכנים, דעל השכנים להעמיד מחיצה שלא יראו כגנבים.

33. הנה רש"י פירש 'מצי משתמיט ליה ולומר חפץ נפל מידי על גגך ונכנסתי אצלך ליטול', וכתב החתם סופר דנראה מדבריו שלא גרס כלל 'ממצוריה קממצירנא'. ואנו פירשנו על פי פירוש רש"י בצירוף פירוש הנמוקי יוסף שפירש ד'אימצוריה' הוא מלשון 'אימזורי', כדכתיב 'ויזורר הנער', והיינו פשוט עצמות, והיינו שיטען בעוד שהייתי פושט עצמי נפל כלי זה מידי.

והר"י מגאש פירש על דרך הנימוקי יוסף, ד'ממצוריה' הוא מלשון פשוט עצמות, והיינו שטוען שבשעה שפשט עצמותיו נפל לתוך חצר

שנתבאר לעיל שאין היזק ראייה לגג.⁽³⁴⁾

ודנה הגמרא: **מאי לאו**, לכאורה כוונת הברייתא שאין נזקקין לו כלל, ואין צריך בעל החצר לעשות אפילו מחיצת עשרה טפחים, ודלא כרב נחמן, שאמר אף בגג צריך מחיצת עשרה טפחים.

ודוחה הגמרא: **לא!** אלא כוונת הברייתא, שאף על פי שאין נזקקין למחיצת ארבע אמות, אבל נזקקין למחיצת עשרה טפחים.

איתמר, שתי הצרות זו למעלה מזו, באופן

שקרקע חצר אחת גבוהה מהקרקע השניה, ויש היזק ראייה מחצר אחת לחברתה, **אמר רב הונא**, תחתון בונה לבדו מכנגדו מלמטה, ועולה עד שמגיע לגובה הקרקע של העליון. ומשם, עליון בונה בסיוע התחתון, מכנגדו ועולה –

ביאור דין זה [לפי שיטת רש"י], כיון שיש היזק ראייה מחצר אחת לשניה, לכן חובה על שניהם להעמיד מחיצה בין שתי החצירות. ואם יעשו מחיצה בגובה ארבע אמות בחצר העליון, הרי מחיצה זו תמנע היזק ראייה לשני הכיוונים. אלא שאין לחייב את העליון

חבירו.

רש"י במסכת עבודה זרה [ע ב] פירש בד"ה מצרי 'אמצרי דגג קמצרנא, אני מכוון למידת בנין שאני רוצה למדוד לכך הושטתי את ידי. ובלשון אחר פירש כעין דברי הנמוקי יוסף.

ורש"י במסכת עבודה זרה דף ע ב ד"ה אמצרי, פירש 'אמצרי דגג קמצרנא, אני מכוון למידת בנין שאני רוצה למדוד לכך הושטתי את ידי. ולשון אחר פירש שם רש"י כעין כאן.

34. הנה הברייתא מדברת כלפי בעל החצר דאינו חייב לעשות מחיצה משום שאינו מזיק את בעל החצר. אך לכאורה בעל הגג חייב להעמיד מחיצה בינו לבין החצר כדי שלא יזיק בראייתו את בעל החצר. ומשום כך תמה רבינו יונה, דאם חייב בעל הגג לעשות מחיצה ד' אמות שוב אין כאן צורך במחיצת עשרה שהרי חייב לעשות כאן מחיצת ד' אמות. ותירץ דאף על גב שחייב בעל הגג לעשות מחיצת ד' טפחים, מכל מקום חייב בעל החצר להשתתף עמו בסכום של מחיצת עשרה, כיון שמחובת בעל החצר להעמיד לכל הפחות מחיצת עשרה.

אלא שנחלקו בזה ראשונים, דהנה כאן מדובר

שיש הפרש גובה בין החצר לגג, והפרש הגובה עצמו הוא גם כעין מחיצה ביניהם ומצטרף לשיעור המחיצה, ולכן חידש הרא"ש [סימן י"ז], דאם היה ביניהם הפרש גובה של ששה טפחים, הרי, חייב בעל החצר לעשות רק מחיצת ארבעה טפחים, כי הפרש הגובה מצטרף למחיצה וצירוף שניהם עולה לעשרה טפחים. אבל הרמב"ן ורבינו יונה כתבו דלעולם משתתף במחיצת עשרה טפחים שנבנית מחצירו של התחתון. ועל שיטת הרא"ש הקשה הקצות החושן [סימן ק"ס ס"ק ד'] מדוע בשתי חצירות זו למעלה מזו סובר רב חסדא לקמן שהעליון משתתף ביסוד הכותל, ואילו כאן אינו משתתף ביסוד מחיצת העשרה טפחים, אלא רק במחיצה עצמה, ע"ש.

אבל הרמב"ם [הלכות שכנים פרק ג' הלכה ז'] כתב שאין בעל החצר העליון זקוק להשתתף עם בעל הגג התחתון כלל. והקשה שם המגיד משנה מדוע אין צריך העליון להשתתף עם התחתון לכל הפחות בדמי מחיצת עשרה. וביאר הבית יוסף, דהרמב"ם סבר דכיון שחייב בעל הגג לעשות מחיצת ד' אמות, שוב אין כאן את הבעיה שנתפס עליו כגב שהרי יש כאן מחיצה,

מקום שעליו תיבנה המחיצה העליונה, ואין העליון צריך להפסיד מכך שהתחתון נמוך מחצירו⁽³⁶⁾. ועיין עוד הרחבת דברים בהערות.⁽³⁷⁾

ורב חסדא אמר, עליון מפייע מלמטה לכותל שבונה התחתון, ומשם ממשיך ו**בונה** יחד עם התחתון את המחיצה העליונה, דכיון שאין העליון רוצה לבנות את כל הכותל בחצירו, אם כן הוא מוכרח לכותל שבונה התחתון שיהיה בסיס לכותל ולכן חייב

לתת את כל מקום הכותל, ולכן בונה התחתון מלמטה בסיס למחיצה⁽³⁵⁾, ועל בסיס זה בונה העליון מחיצה, כאשר חצי מהמחיצה נבנית על הבסיס שבנה התחתון וחציה האחר נבנה על קרקע העליון. נמצא, שהמחיצה שמונעת את היזק הראיה, היא המחיצה שבונה העליון למעלה, ולכן חייב התחתון להשתתף בהוצאות מחיצה זו. אבל אין העליון חייב להשתתף בהוצאות הכותל שבונה התחתון למטה, משום שאין מטרת כותל זה למנוע היזק ראיה אלא רק ליצור

36. על פי רש"י בתוספת ביאור. אבל הרשב"א לעיל דף ב א פירש דלכך אין העליון צריך להשתתף עם התחתון, משום שהעליון יכול לטעון, איני צריך ליסוד, שאני יכול לבנות עראי בתוך שלי במחיצה קלה של הוצא ודפנא, ועל זה חולק רב חסדא וסובר שאין האחד יכול לבנות בתוך שלו מחיצה של הוצא ודפנא ולכן מוכרח הוא לכותל הראשון כדי לבנות עליו מחיצת אבן. והאחרונים התקשו בדברי הרשב"א דהלא כאן אינו רוצה לבנות בהוצא ודפנא, דאם כן לא היה צריך לכותל הראשון, ואם כן שוב צריך הוא ליסוד של התחתון ומדוע אינו חייב להשתתף בהוצאות הכותל.

37. והנה, העליון ודאי חייב לעשות לחצירו מחיצת ארבע אמות כדי שלא יראה לתוך חצר התחתון. אבל התחתון אינו מזיק לעליון אלא אם אין ביניהם גובה של ארבע אמות. ולכן הקשו התוס' מדוע צריך התחתון לסייע לעליון לבנות את כל המחיצה, הלא ברגע שיש הפרש של ארבע אמות בין העליון לתחתון בצירוף הגובה בין שתי החצירות, שוב אין מזיק התחתון את העליון. ואם כן מדוע אמר רב נחמן דחייב התחתון להשתתף בכל מחיצת ד' אמות שעושה

ולכן לא נוצר כאן כלל חיוב של מחיצת עשרה, ומשום כך אין העליון צריך להשתתף עם התחתון כלל. ולפי זה כתב הבית יוסף דגם הגמרא כאן יכולה לתרץ דלכך לא כתבה הברייתא דחייב במחיצת עשרה שהרי בלאו הכי חייב בעל הגג לעשות מחיצת ד' אמות.

והט"ז [סימן ק"ס ס"ק ב] כתב שדברי הרמב"ם אמורים באופן שהבדל הגובה בין החצר לגג הוא עשרה טפחים, ובמקרה זה אין צורך למחיצת עשרה טפחים, שהרי קיים הפרש טבעי של עשרה טפחים בין הגג לחצר.

35. הנה, המחיצה שעליהם לבנות ביניהם היא מחיצה של גויל וגזית שהיא בעובי ששה טפחים כמבואר במשנה. ולכן פירשו הראשונים דאין מועיל שיעשה התחתון כותל של שלשה טפחים, שהרי על המחיצה להיות של ששה טפחים, ומאידך אין לחייב את התחתון לבנות כותל של ששה טפחים כבסיס למחיצה, שהרי אינו חייב לתת מקום בחצירו אלא למחצית מעובי הכותל, ולכן כתבו הראשונים [רבינו גרשום, רמב"ן ורשב"א], דהתחתון חופר מתחת חצר העליון חפירה ברוחב שלשה טפחים, ובונה כותל ששה טפחים שחציו באותה חפירה וחציו על חצר התחתון.

להשתתף בהוצאות הכותל הראשון, כי אם אין יסוד אין בנין.⁽³⁸⁾

תניא כוותיה דרב הסדא:

שתי הצרות זו למעלה מזו, לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה, אלא מסייע מלמטה ובונה. ואם היתה הצר למעלה מגנו של חבירו, אינו זקוק לו. כמו שהתבאר לעיל, שאין בעל החצר מזיק לבעל הגג.

הנהו בי תרי, מעשה בשני אחים, דהרו דיירי שדרו בבית שירשו מאביהם, אחד מהם הוה דייר עילאי דר בקומה העליונה, וחד אחיו הוה דייר תתאי דר בקומה התחתונה —

איתבם (39) **תתאי** ושקעו כתלי הבנין באדמה⁽⁴⁰⁾, ועל ידי זה שקעה דירת העליון לתוך דירת התחתון עד שלא יכל הדייר התחתון להכנס לביתו בלא להתכופף. **אמר** ליה **תתאי** הדייר התחתון **לעילאי** לדייר העליון, **תא**, בא ונסתור את כל הבנין ונבנייה מחדש.

אמר ליה העליון לתחתון, הלא **אני שפיר קא דאירנא**, כי דירתי לא שקעה בתוך האדמה, ומדוע שאסתור את הבנין ואבנה בנין חדש⁽⁴¹⁾.

אמר ליה התחתון לעליון: **אבנייה אנא**.⁽¹⁾ א-1
אני אסתור את הבית ואבנהו משלי. **אמר** ליה

38. כן ביארו כל הראשונים והפוסקים. ונתקשו הראשונים מהו טעמו של רב הונא החולק על זה והלא אם אין יסוד אין בנין, וכיון שהעליון צריך את הכותל מדוע אינו חייב להשתתף בו. ועי' לעיל שהבאנו מה שביאר בזה הרשב"א לעיל.

39. על פי גירסת הב"ח, ולפנינו איתבר, ועי' בהערה הבאה.

40. על פי רש"י. אבל הרמב"ם הרא"ש [כמו שפירשו הסמ"ע] והשולחן ערוך פירשו באופן אחר, ולשיטתם שקעו רק קורות רצפת העליון לתוך דירת התחתון, ועל זה אמרו כאן שאם לא שקעו למטה מעשרה טפחים בדירת התחתון, אין התחתון יכול לכפות את העליון להרוס ולבנות מחדש.

41. ולהלן נבאר, מדוע אין יכול התחתון לטעון לעליון, מה אתה עושה ברשותי.

1. לפי גירסת הב"ח.

הראשון. ותירצו התוס' דמדובר באופן שיש חלק גבוה בחצר התחתון, ואותו חלק שוה לגובה החצר העליונה, ואם עומד התחתון על החלק הגבוה שבשדהו יכול לראות לתוך חצר העליון, ולכך חייב להשתתף במחיצת ד' אמות שעושה העליון בחצירו. ומבואר לפי תירוץ זה, דאם לא היה חצר התחתון גבוהה מהצד השני, באמת אין חייב התחתון להשתתף אלא עד שיהיה ביניהם הפרש ד' אמות בצירוף הפרשי הגובה ביניהם.

עוד תירצו דאם אין מחיצת ד' אמות בחצר העליון, עדיין מזיק התחתון לעליון בשעה שעומד העליון, ואף שיש ביניהם הפרש של ד' אמות. ולפי זה גם במקום שיש הפרש גובה של ארבע אמות בין שתי החצירות, עדיין צריך התחתון לסייע לעליון לבנות מחיצת ד' אמות בקצה חצירו, כדי שלא יזיקו בשעה שעומד.

והרשב"א והריטב"א כתבו, דאין לזה שיעור קבוע, והכל לפי אורך החצר התחתונה וקיצורה. ולאחר שנסתלק היזק ראיית התחתון ממשיך לבנות העליון לבדו עד גובה ד' אמות מקרקע חצירו.